

ENTERIJER GASTRONOMSKOG CENTRA U OBJEKTU STARE RANŽIRNE STANICE
U NOVOM SADU

THE INTERIOR OF THE GASTRONOMIC CENTER IN THE BUILDING OF THE OLD
MARSHALING YARD IN NOVI SAD

Milica Čabrilo, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – ARHITEKTURA I URBANIZAM

Kratak sadržaj – Tema ovog istraživačkog rada jeste revitalizacija enterijera stare ranžirne stanice u Novom Sadu, kao polje delovanja u okviru zaštite kulturnog nasleđa. Posebna pažnja je posvećena potencijalu prostora, njegovoj kulturno – istorijskoj vrednosti i kako u skladu sa tim prostor Ranžirne stanice može biti oblikovan, sa kakvom namenom i zašto.

Ključne reči: Ranžirna stanica, ložionica sa okretnicom, gastronomski centar, enterijer, revitalizacija

Abstract – The theme of this research paper is the revitalization of the interior, as a field of activity within the framework of cultural heritage protection. Special attention will be paid to the potential of the space of the old marshaling yard, its cultural and historical values and how this space can be shaped, with what purpose and why.

Keywords: Marshaling yard, stokehold, gastronomic center, interior, revitalization

1. UVOD

Opažanje, percipiranje i vrednovanje kulturnog nasleđa danas je sve češća praksa. U poslednjih nekoliko godina, kako u svetu tako i kod nas, postala je vodeća tema mnogih diskusija i razmena iskustava. Pored opštih pravila, preporuka i težnji, posebna pažnja poklanja se pronalaženju individualnih rešenja i ideja revitalizacije, odnosno rekonstrukcije, prema potrebama predmetnog projekta.

Tema kulturnog nasleđa i bavljenje istom usko je povezano sa istraživačkim radom, ne samo u pogledu arhitektonskih težnji u vremenu koje posmatramo, nego i sa društvenim, socijalnim i kulturnim prilikama. Sve veće interesovanje uživaju određeni kompleksi i celine koji svojim položajem, nekadašnjom namenom i vrednostima danas imaju značaja kako u istorijskom razvoju gradova tako i u cilju održavanja i oživljavanja određenih lokalnih zajednica.

Tema kojom se ovaj rad bavi jeste revitalizacija enterijera jedne takve celine koja je deo železničke infrastrukture grada Novog Sada.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bila dr Ivana Miškeljin, vanr.prof.

1.1. Definisane predmeta i problematike rada

Između velikih novosadskih gradskih stambenih naselja – Novog naselja i Nove detelinare uočava se zapušteno zdanje stare ranžirne stanice, arhitektonski veoma interesantno i u današnjem vremenu, koje inspiriše za traženje nove funkcije tog kompleksa i nove uloge u životima građana revitalizacijom njegovog enterijera.

Predmet istraživanja ovog rada predstavlja proučavanje i izlaganje problema jednog od objekata, ložionice sa okretnicom, u okviru stare ranžirne stanice. Taj objekat je simbol početka razvoja železničkog saobraćaja, ali i jednog vremena. Samim tim ovaj rad se bavi rešavanjem konkretnih problema i predlaže revitalizaciju enterijera pomenutog objekta.

1.2. Cilj rada

Cilj rada jeste da se doprinese ispitivanju mogućnosti očuvanja graditeljskog fonda i negovanju kulturnih dobara u oblasti industrijskog i tehničkog nasleđa, zatim da se skrene pažnja na potencijal ovakvih zdanja čija primarna funkcija nije više aktuelna i kada neadekvatno korišćenje pretili da izbriše materijalne tragove industrijalizacije u Vojvodini.

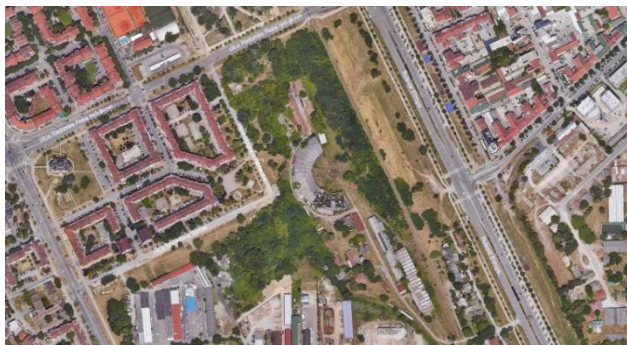
Ranžirna stanica će u okviru ovog rada biti predstavljena kao novi gradski centar, a na taj način možda i turistički. Ideja je da se povežu potencijali današnjice sa našom tradicijom, te da se u okvirima datog prostora razvije sveobuhvatan gastronomski centar.

2. KOMPLEKS STARE RANŽIRNE STANICE U
NOVOM SADU

Kompleks stare ranžirne stanice nalazi se u zapadnom delu grada između dva velika stambena naselja: Novog naselja u Nove detelinare. Deo je železničke infrastrukture grada Novog Sada koji je izgubio svoju prvobitnu upotrebnu vrednost, ali zbog svojih arhitektonskih karakteristika predmet je proučavanja mogućnosti njegove revitalizacije i pronalaženja nove namene u životima građana Novog Sada.

Prostor većim delom koristi JP železnice Srbije kao ranžirnu stanicu, a ostali deo je neuređeno građevinsko zemljište. Do nedavno je bio povezan samo jednim kolosekom sa novim novosadskim železničkim čvorom, a sada je i taj kolosek demontiran. Zbog svojih izuzetnih istorijsko – tehničkih i arhitektonskih vrednosti, kompleks je 2003. godine evidentiran kao dobro koje uživa prethodnu zaštitu, a nadležni Zavod za zaštitu spomenika kulture grada Novog Sada priprema konačni predlog

Odluke o proglašenju kompleksa ranžirne stanice sa ložionicom kulturnim dobrom [1]. Planom je predviđeno da se na ovom izuzetno atraktivnom području izgradi novi sekundarni centar i mesto okupljanja koje u širem smislu nedostaje ovom lokalitetu.

Slika 1. Ložionica sa okretnicom u Novom Sadu [2]

Predmetni objekat Ložionica sa okretnicom i sistemom kanala – šina predstavlja dominantni centralni arhitektonski motiv u sklopu kompleksa. Nalazi se u Ložioničkoj ulici bb. Obuhvata oko 4276m² bruto površine objekta i oko 4328m² parterno formirane okretnice sa sistemom kanala sa šinama.

Slika 2. Ložionica sa okretnicom u Novom Sadu

Objekat je prizemni, u osnovi polukružnog oblika sa dvovodnim krovom. Građen je punom opekom kao masivni konstruktivni sistem. Zidovi su obostrano malterisani produžnim malterom. Krovna konstrukcija sastoji se od prostornih čeličnih rešetki oslonjenih na spoljašnje noseće zidove, drvenih greda preko rešetaka i oplata od dasaka preko greda. Za pokrivač korišćene su valovite salonit ploče. Relativna kota venca objekta je 5,92m (u odnosu na postojeći teren), a kota slemena je od 13,10 do 13,40m.

Unutrašnji prostor je specifičan, originalno projektovan kao potpuno otvoren prostor osim uz kalkanske zidove, gde su smeštene kancelarije, garderoba, sanitarni čvor. Na levom kraju objekta ovi prostori su smešteni u nivou prizemlja, dok je na desnom kraju projektovan dvospratni prostor.

Na kopijama planova čitamo da je svojevremeno bilo ucertano unutrašnje stepenište kao vertikalna komunikacija, a današnja situacija na terenu je da postoji spoljašnje čelično stepenište kojim se pristupa prostorijama na spratu. Vremenom prostor je izdvojen raznim pregradama prema novim potrebama.

Slika 3. Unutrašnji prostor objekta ložionice [3]

Ukupan korpus visokog parternog objekta funkcionalno je podeljen na 22 segmenta, koliko ima i šinskih trasa i kanala. U svaki se ulazi kroz visoku metalnu, dvokrilnu kapiju. Fasadu unutrašnjeg kruga, pored kapija, karakterišu i nadvratnici od opeke starog formata segmentno završeni i plitko ubačeni „u polje“, kao i stubovi od kamenih blokova koji su na uglovima užljebljeni štokovima od čamovine. Na drvene štokove zakačena su krila ulaznih kapija preko šarki od ručno kovanog gvožđa. Sa spoljašnje strane fasada je takođe izdvojen na 22 dela. Dekorativnim slaganjem žute opeke starog formata istaknuti su detalji i likovnost fasade dok je fasadno platno na ovoj strani ravno malterisano. U okviru polja izdvojenih pilastrima nalazi se po jedan par velikih prozora, originalnih dimenzija 2.00 x 3.00m, sa plitkim segmentnim natprozornikom, gvozdenim zaštitnim rešetkama i drvetom obloženim parapetima. Najistaknutiji detalj je krovni venac koji je oblikovan estetski vrlo zanimljivo s obzirom da se radi o industrijskoj arhitekturi.

3. KONCEPT IDEJNOG REŠENJA REVITALIZACIJE PROSTORA

Proces revitalizacije nosi sa sobom glavno pitanje, pitanje identiteta, ne samo objekta kao zasebne celine već i njegovog odnosa sa čitavim kompleksom. Posebna pažnja se poklanja revitalizaciji enterijera koja je proizašla iz nove namene koja je ovom objektu kroz ovaj rad dodeljena.

S obzirom na stanje u kojem se objekat nalazi potrebno je izvršiti sve mere tehničke zaštite u pogledu konstrukcije i pristupiti svim zanatskim radovima koji će prethoditi početku uređenja enterijera. Potrebno je izvršiti restauraciju kompletne stolarije vodeći računa o autentičnosti. Nakon završetka svih tehničko zanatskih radova, potrebno je pristupiti pažljivom odabiru materijala, načina osvetljenja i odabiru mobilijara, bilo novoprojektovanog ili postojećeg.

Celokupni prostor podeljen je na tri primarne celine koje su međusobno odvojene tehničkim prostorijama potpuno skrivenim i sekundarnim u odnosu na javno dostupan prostor. Prva celina sastoji se od dva segmenta koji su međusobno odvojeni staklenom pregradom. U prvom segmentu smeštene su mesara i ribarnica, a u drugom prodaja voća i povrća /pijaca/. Prostori u prvoj celini više se koriste u dnevnim časovima bez dužeg zadržavanja. Drugu celinu čini jedinstven prostor koji je, međutim,

organizovan u različitim nivoima u vertikalnom smislu, prilagođavanjem postojećem stanju poda. U toj funkcionalnoj celini lepezasto su poređani lokali tipa prodavnice vina i sireva, pekara, poslastičarnica, kulturni kafe sa mini bibliotekom. Svi ovi prostori gravitiraju ka jednom zajedničkom prostoru za sedenje i zadržavanje. Treća celina projektovana je kao restoran /fine dining/. To je jedinstven prostor koji počinje barom, nastavlja se u prostor restorana sa različito organizovanim celinama za sedenje i završava kuhinjom.

I ovaj prostor je raspoređen u različitim visinskim nivoima sledeći postojeće stanje poda. Iznad kuhinje na prvom spratu smeštena je administracija i to je jedina celina u objektu koja je organizovana u dva nivoa. U primarnim celinama upotreba lakih čeličnih polica biće fizička pregrada i signalizacija „šandova“ na kojima će biti izloženi proizvodi. Intervencija u enterijeru zasniva se u odabiru materijala, njegovom pozicioniranju i kombinaciji. Odabir materijalizacije koja će dominirati prostorom zasnovana je na principu tehničkih, tehnoloških i estetskih karakteristika, zatim svetlo koje ima važnu ulogu u sagledavanju i formiranju dominantnih celina prostora, kao i boja materijala kao vizuelni i temperaturni dojam prostora.

4. ODRŽIVO KORIŠĆENJE OBJEKTA I ENERGETSKA EFIKASNOST

Jedan od osnovnih zadataka svakog projektanta je energetska prihvatljiv objekat. Prilikom projektovanja teži se smanjivanju energetskih potreba jednog objekta: dobrom termičkom izolacijom, opremom niske energetske potrošnje, prirodnim osvetljenjem i ventilacijom prostora [4]. Materijali i delovi objekta ložionice biće zadržani i ponovo upotrebljeni što je više moguće. Pravilno izvođenje termičke izolacije u krovnoj konstrukciji ima posebnu važnost. Na objektu ložionice potrebno je uraditi potpuno novi krovni pokrivač u skladu sa proračunom toplotne efikasnosti objekta.

Najmanje opterećenje a najbolja izolacija biće postignuti sendvič panelima sa slojem termoizolacije prema termičkom proračunu. Originalne čelične okvire prozora restaurirati gde je to moguće, opremiti ih visokokvalitetnim izolacionim zastakljivanjem i ponovo ih koristiti. Tamo gde to nije moguće praviti nove u istim dimenzijama iste profilacije. Ovde primenjujemo veoma tanku varijantu stakla sa argon gasom kao izolatorom između dva sloja.

Podovi će biti blago podignuti u odnosu na postojeći sloj. U tom prostoru biće položena hidroizolacija, termoizolacija, instalacija podnog grejanja, elektro instalacija i instalacije vodovoda i kanalizacije. Kao završni sloj predlaže se mikro cement.

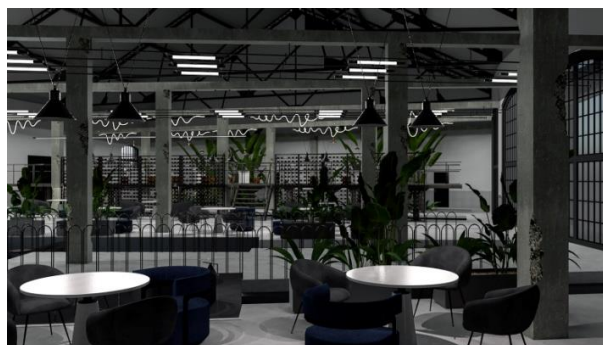
5. OBLIKOVANJE ENTERIJERA

5.1. materijalizacija

Prilikom odabira materijala u oblikovanju enterijera pažnja je usmerena ka nameni i identitetu prostora, sa akcentom na vrstu, teksturu i boju. Siva boja, tekstura betona i opeke, asociraju na industrijske komplekse u punoj snazi. Prirodnim tonaliteta naglašava se namena koja je ovim radom istražena i projektovana. U delovima

enterijera čija funkcija to dozvoljava predviđeno je da se stari malter odstrani do opeke do koje je zid izveden, da se očiste opeka i fuge i obrade odgovarajućim materijalima za zaštitu i isticanje vizuelnog efekta zidova. Za obradu poda odabran je mikro cement u dva tona sive boje za naglašavanje različitih nivoa poda. Dominantna siva boja poda deluje neutralno i doprinosi da delovi zidova, koji su od opeke u prirodnoj boji, budu slabiji u svom izrazu. Kontrasti u vizuelnom efektu podova i zidova stapaju se i stvaraju atmosferu specifičnu za objekte industrijskog nasleđa.

Da bi se ublažila agresivnost opeke u enterijeru predviđeno je da se pojedine površine zidova omalterišu i oboje belom bojom. U onim delovima enterijera, gde to funkcija zahteva, predviđeno je da se sa zidova odstrani stari malter, da se zidovi omalterišu i postave keramičke pločice kao završna obrada zida i poda u skladu sa važećim standardima. Novi materijali odabrani su tako da se uklapaju sa postojećim i doprinose naglašavanju industrijskog karaktera prostora. Od novih materijala odabrani su moderni materijali poput čelika za izradu čeličnih polica u kombinaciji sa pločama od iverice sa površinskom obradom imitacije drveta. Staklene površine upotrebljene su za odvajanje predprostora na ulazima. Kako je prostor izdvojen u tri primarne celine koje se koriste u različito doba dana, boje materijala korištenih u opremanju enterijera odabrane su tako da su svetlije u prostorima koji se više koriste u dnevnim časovima a tamnije kako se prelazi u prostore koji se više koriste u večernjim časovima. Na taj način se bojom upotpunjuje atmosfera u pojedinim celinama.

Slika 3. 3D prikaz enterijera restorana

5.2. Rasveta

Svetlost je važan element u oblikovanju prostora. Prirodna svetlost je poželjna i neophodna za zdrav karakter prostora. Međutim, neophodna je i dodatna rasveta veštačkog osvetljenja koje u mnogome doprinosi atmosferi u prostoru.

Prometne prostore kao što su prostori komunikacije između šandova treba osvetliti da kretanje bude bezbedno i da bude zadovoljen estetski efekat. Prostori gde se posetioци zadržavaju trebaju biti dvojako osvetljeni, direktnom i indirektnom svetlošću, kako bi se funkcije unutar jednog prostora razdvojile i dobio se efekat prividno odvojenih celina prostora.

Prostori pripreme hrane, radni prostori, zahtevaju ujednačenu svetlost sa akcentom na radnom delu shodno nameni prostora. U prostorima namenjenim za prodaju i prezentacije koristi se indirektno osvetljenje koje doprinosi blagoj mističnosti prostora. Osim vizuelnost

efekta, važno je uklapanje oblikovanja rasvetnih tela u karakter i ambijent enterijera.

5.3 Mobilijar

U sve tri prostorne celine mobilijar je najvećim delom unificiran, ali i prilagođen posebnim karakteristikama svakog pojedinog segmenta. Sledeći postojeće podova u različitim nivoima koje je zadržano i u novoprojektovanom stanju, mobilijar je prilagođen prostoru u različitim nivoima. Vrsta materijala, boja i tekstura pojedinih elemenata mobilijara odabrana je u skladu sa primarnim materijalima u enterijeru. Dominantnu ulogu u prostoru imaju unificirane lagane čelične police. Radni pultovi su masivni, od različitih materijala i predstavljaju tačke zadržavanja u prostoru. Mobilijar u prostorima za obradu namirnica mora biti od nerđajućeg čelika – inoksa. Garniture za sedenje različite su po obliku, veličini, boji i teksturi materijala prilagođene prostoru u kome se nalaze.

6. ZAKLJUČAK

Bavljenje temom nasleđa je kompleksan i odgovoran zadatak koji autore obavezuje da, pre svega, poštuju autentičnost predmetnog objekta, da prouče potrebe lokalne zajednice i šire, da poznaju zakone i propise i da sve to ukomponuju i materijalizuju u novu održivu upotrebnu vrednost. Cilj ovog rada je da se skrene pažnja na kompleks ranžirne stanice u Novom Sadu, arhitektonski zanimljiv i istorijski važan, koji je pri tome na vrlo zanimljivoj lokaciji, okružen novim gradskim naseljima koja imaju potrebu za sadržajima predloženim ovim radom. Pored istorijske analize nastanka kao i sagledavanja stanja u kojem se objekat nalazi unutar šireg kompleksa, rad daje jasnu viziju moguće nove funkcije sa ciljem njegovog novog održivog korišćenja.

Gastronomski centar postaje novo mesto susreta i kao takav doprinosi oživljavanju lokalne zajednice što je i bio jedan od ciljeva revitalizacije ovog objekta .

7. LITERATURA

- [1] Katarina Maksimov, “Kompleks stare ranžirne stanice sa ložionicom u Novom Sadu – zaštićeno kulturno nasleđe potencijal ili teret za grad”, Seminarski rad – doktorske studije, Departman za arhitekturu i urbanizam, Novi Sad, 2016.
- [2] <https://www.google.com/maps/> (pristupljeno u septembru 2023.)
- [3] iz Arhive Zavoda za zaštitu kulturnih dobara grada Novog Sada, (pristupljeno u decembru 2021.)
- [4] Dr S.Stevović, dr D.Vasilski, “Održiva arhitektura”, Zadužbina Andrejević, Beograd, 2016.

Kratka biografija:

Milica Čabrilo rođena je u Novom Sadu 1992. god. Master rad na Fakultetu tehničkih nauka iz oblasti – Dizajn enterijera odbranila je 2023.god. kontakt: